

BLIND GEZEEN

De trooster van Esther Gerritsen

Je kent dat fenomeen vast wel: je leest of hoort een voor jou onbekend woord, je zoekt op wat het betekent en vervolgens struikel je de dagen erna over dat woord; het lijkt wel alsof opeens iedereen het noodzakelijk vindt om het over “malicieuze”, “palaveren” of “urmen” te hebben. Hetzelfde gaat op voor een inzicht. Je leest een boek of ziet een film, meent de thematiek ervan te doorgronden en daarna zie je overal om je heen dat inzicht vertegenwoordigd. Zo zag ik opeens overal Emma’s Bovary nadat ik het boek van Flaubert voor het eerst had gelezen: vrouwen die hun wat sukkelige mannen vervuilden voor prikkelender, bemiddelder figuren, vaak met tragische gevolgen.

Nu las ik Esther Gerritsen *De trooster* en zag vervolgens de trailer voorbij komen van de nieuwe film van Lars von Trier, *The House That Jack Built*, over een seriemoordenaar. We zien hem de verschrikkelijkste misdaden plegen en horen hem dan in de laatste paar seconden van het filmpje introspectief fluisteren: “*When I think about all the things I’ve done in my life without in any way resulting in punishment...*” Dat is geen afgeronde zin, zou je zeggen, maar na dat laatste woord kijken we recht in het diabolische, grijnzende gezicht van de moordenaar, die zich, zo laat het zich interpreteren, vrolijk maakt over waar hij in zijn leven wel niet allemaal mee weg is gekomen.

Het shot is moeiteloos aan *De trooster* te verbinden, waarin tevens een nogal foute meneer, Henry Loman, een tijdje in een klooster gaat wonen. Dat hij fout is, en hoe fout hij is, wordt pas na verloop van tijd duidelijk, ook voor de vaste bewoners van het klooster. Een lid van dat kloostergezelschap is Jacob, de verteller van de roman, en hoewel hij slechts de conciërge van het gebouw is, wordt hij Henry’s chaperon. Hij praat met hem en er ontstaat zelfs een vriendschap tussen de twee, al weet je nooit helemaal zeker of ze er allebei zo over denken. Jacob mag dan een lage plek innemen in de kloosterpikorde, toegewijd is hij wel. Door wat hij in het begin van de roman vertelt over God en zijn liefde voor Hem, denk je aanvankelijk een boek te gaan lezen

Esther Gerritsen © Liesbeth Kuipers

over fanatisme, over iemand die zijn bezieling niet volledig onder controle heeft – misschien wel omdat hij juist niet geschóold is in wat hij aanhangt. Een religieuze autodidact, iemand als Max Cady in *Cape Fear* van Martin Scorsese.

En deels blijft *De trooster* daar ook wel over gaan. Jacob probeert Henry aan zijn kant te krijgen, maar die laat zich niet zomaar inpakken. Er valt iets van cynisme in Henry te bespeuren als het over God gaat, en misschien nog wel erger is dat Henry, een staatssecretaris die in een politieke rel belandde, de mensen in het klooster voor hém wint. Men wil bij hem horen, bij die charismatische man met die glimlach en die staat van dienst. In Jacobs ontluikende jaloezie – Henry was toch van hem? – zou je, als je erop gespist bent, een mespunt homoseksualiteit ontwaren.

Afgunst, miskennis, egoïsme: wie een beetje bekend is met de romans van Esther Gerritsen weet

De trooster is in de eerste plaats essayistisch en niet psychologisch-dramatisch

dat hiermee de zaak wel op de rails staat.¹ In een indrukwekkende roman als *Dorst* (2012) wist ze zo'n romanesk duel tussen twee mensen die iets van elkaar wilden maar het niet kregen tot grote hoogten op te stuwen, op elke pagina van dat boek was wel iets te vinden dat Gerritsen grote gevoel voor psychologie verraadde. En toch wordt *De trooster* niet zo'n roman waarin het over de fijne bedrading van twee of hooguit een handvol figuren gaat. Tja, figuren, ik gebruik het woord hier al, want hoe verder we geraken, hoe symbolischer Henry en Jacob worden. Exemplarisch eigenlijk, met een woordgebruik dat steeds meer terugvalt op de Schrift en minder op wat er voor de rest nog allemaal bij een mens komt kijken. Dan wordt ook duidelijk waarom Gerritsen voor zo'n buitenbeentje als Jacob heeft gekozen en niet voor om het even welke broeder: Jacob is geen man met een vrouw en een kind en een hobby en dan ook nog een betrekking bij het klooster, hij is dat

geloof, al wat uit zijn mond komt of in zijn hoofd rondgaat, valt terug op die leer.

Gerritsen wil het hebben over vergeving, het christelijke wegspoelen van de zonde. Door steeds meer los te laten over Henry's achtergrond en natuur "groeit" hij voor onze ogen als boef, waardoor we ermee geconfronteerd worden hoe ver Jacob wel niet gaat in het bieden van ondersteuning aan hem. Een blind genezen is het, terwijl je als lezer maar heel even afstand van de roman hoeft te nemen om te constateren dat het ronduit immoreel is om iemand als Henry vrij rond te laten lopen. Ook zonder christelijke achtergrond kun je rustig vaststellen dat Gerritsen in dit boek de confrontatie aangaat met de morele mores van het christelijke geloof.

De trooster is daarmee op de eerste plaats essayistisch en niet, zoals *Dorst* dat bijvoorbeeld wel was, psychologisch-dramatisch. En hoe bewonderenswaardig haar impliciet verlichte positionering ook is, als roman is *De trooster* niet zo indrukwekkend. Al moet daarbij wel meteen worden opgemerkt dat de lat, vanwege de onbetwistbare kwaliteit van haar eerdere werk, hoog ligt. Ik kreeg de indruk dat Gerritsen haar personages een beetje kwijt is geraakt gedurende het schrijfproces, dat ze hen uitgeleverd heeft aan iets – een standpunt – dat ze beter in een ander medium had kunnen verpakken. Een essay bijvoorbeeld, of het door haar in het verleden verlaten toneel: acteurs zouden ongetwijfeld meer dimensies kunnen geven aan een tekst die op papier toch vrij steriel overkomt.

SEBASTIAAN KORT

ESTHER GERRITSEN, *De trooster*, De Geus, Amsterdam, 2018, 211 p.

NOOT

- 1 HAROLD VAN DIJK, 'Verbindingspogingen. Dorst en eerdere romans van Esther Gerritsen', *Ons Erfdeel*, jg. 56 (2013), nr. 2, pp. 150-152.
Online: www.onserfdeel.be/frontend/files/userfiles/files/OE_2_2013_verbindingspoging.pdf